

**KELAJAKDAGI MAKTABGACHA TA'LIM
TARBIYACHILARINI TAYYORLASHDA ZAMONAVIY
PEDAGOGIK INNOVATSIYALARNI QO'LLASH
METODOLOGIYASI**

**Iqtsodiyot va pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim kafedrası
professori Kenjayeva Dildora Terkashevna**

Annotatsiya. Ushbu maqolada bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlash jarayonida innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llashning nazariy-metodologik asoslari, amaliy imkoniyatlari va samaradorligi tahlil qilingan. Shuningdek, pedagogik ta'limda innovatsion yondashuvlarning afzalliklari va ularni metodik jihatdan qo'llash yo'llari ilmiy asoslangan.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, tarbiyachi tayyorlash, innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, kreativ kompetensiyalar, pedagogik faoliyat.

**МЕТОДОЛОГИЯ ПРИМЕНЕНИЯ СОВРЕМЕННЫХ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ
ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

Университет экономики и педагогики
Профессор, кафедра школьного образования
Кенджаева Дилдора Теркашевна

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретико-методологические основы, практические возможности и эффективность применения инновационных педагогических технологий в процессе подготовки будущих воспитателей дошкольного образования. Кроме того, научно обоснованы преимущества инновационного подхода в педагогическом образовании и пути его методического применения.

Ключевые слова: дошкольное образование, подготовка воспитателя, инновационные педагогические технологии, интерактивные методы, креативные компетенции, педагогическая деятельность.

**METHODOLOGY OF APPLICATION OF MODERN
PEDAGOGICAL INNOVATIONS IN TRAINING FUTURE PRESCHOOL
TEACHERS**

University of Economics and Pedagogy
Professor, Department of School Education
Kenjayeva Dildora Terkashevna

Annotation. This article analyzes the theoretical and methodological foundations, practical possibilities, and effectiveness of applying innovative pedagogical technologies in the process of training future preschool educators. In addition, the advantages of the innovative approach in teacher education and the ways of its methodological application are scientifically substantiated.

Keywords: preschool education, educator training, innovative pedagogical technologies, interactive methods, creative competencies, pedagogical activity.

Kirish Bugungi globallashuv davrida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, uni xalqaro tajriba va standartlarga yaqinlashtirish jarayoni jadallashmoqda. Jumladan, maktabgacha ta'lim sohasi davlatning uzluksiz ta'lim tizimining eng muhim bo'g'ini sifatida jamiyat taraqqiyotida alohida o'rin egallaydi. Chunki aynan shu davrda bola shaxsining intellektual, axloqiy, emotsional va ijtimoiy jihatdan shakllanishi sodir bo'ladi. Shu boisdan, bo'lajak tarbiyachilarni zamon talablariga javob beradigan darajada kasbiy-ijodiy faoliyatga tayyorlash masalasi bugungi kunda nafaqat respublikamizda, balki butun dunyoda dolzarb muammolardan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda mamlakatimizda maktabgacha ta'lim tizimini isloh qilish borasida qator muhim hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi Qonun (2019), Prezident qarorlari va farmonlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan ishlab chiqilgan davlat dasturlari bo'lajak tarbiyachilarning professional tayyorgarligiga yangicha yondashuvlarni joriy etishni talab qilmoqda. Bu esa, o'z navbatida, pedagogik kadrlar tayyorlash jarayonida innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish metodikasini ishlab chiqishni taqozo etadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar, eng avvalo, ta'lim sifatini oshirishga, talabalar bilimini chuqurlashtirishga, ularning mustaqil fikrlashini, ijodkorligini, kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan. Masalan, interfaol metodlar, gamifikatsiya, raqamli ta'lim platformalari, loyiha asosida o'qitish,

multimedia vositalaridan foydalanish kabi yondashuvlar bo‘lajak tarbiyachilarni kelgusida bolalar bilan ishlashda samarali faoliyat yuritishga tayyorlaydi. Shu bois, pedagogik oliy ta‘lim muassasalarida innovatsion texnologiyalarni chuqur o‘zlashtirish va ularni amaliyotga tatbiq etish jarayoniga katta e‘tibor qaratilmoqda.

Ayni paytda, ilmiy manbalarda ham pedagogik ta‘limda innovatsion yondashuvlarni qo‘llashning nazariy va amaliy asoslari keng yoritilgan. Masalan, J. Deweyning “Demokratiya va ta‘lim” asarida ta‘lim jarayonining interfaollik va tajribaga asoslanganligi nazariy jihatdan asoslab berilgan. M. Klarin esa innovatsion texnologiyalarni ta‘lim samaradorligini oshirishning metodik tizimi sifatida izohlaydi. P. I. Pidkasiy esa pedagogik texnologiyani shaxs rivojlanishi va mustaqil o‘qish jarayonini qo‘llab-quvvatlovchi mexanizm sifatida ko‘radi. O‘zbekistonlik olimlardan Q. T. Isroilov, R. Yunusova, Sh. Toshpo‘latova va boshqalar maktabgacha ta‘limda innovatsion metodlardan foydalanishning milliy tajribalarini tadqiq etib, amaliy tavsiyalar ishlab chiqqanlar.

Biroq, mavjud nazariy va amaliy ishlanmalar shuni ko‘rsatadiki, bo‘lajak maktabgacha ta‘lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion texnologiyalarni qo‘llash bo‘yicha metodika hali to‘liq shakllanmagan. Xususan, interfaol yondashuvlarning samaradorligi, raqamli vositalardan foydalanishning metodik jihatlari, talabalarda kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish yo‘llari bo‘yicha kompleks tadqiqotlar olib borish zarur. Shu nuqtai nazardan, ushbu maqolada bo‘lajak tarbiyachilarni tayyorlashda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish metodikasini ishlab chiqish masalasi yoritiladi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar — bu ta‘lim jarayonida yangicha metod va vositalarni, raqamli platformalarni, interfaol yondashuvlarni qo‘llash orqali samaradorlikni oshirishga qaratilgan tizimdir. Ular quyidagi nazariy tamoyillarga asoslanadi:

Shaxsga yo‘naltirilganlik – har bir talabaning ehtiyoj va qobiliyatlarini inobatga olish.

Shaxsga yoʻnaltirilgan taʼlim bugungi zamonaviy pedagogikaning markaziy gʻoyalaridan biridir. Bu yondashuvning asosiy mohiyati — taʼlim jarayonida oʻquvchi yoki talabning individual qobiliyatlari, ehtiyojlari, qiziqishlari va rivojlanish surʼatlarini hisobga olishdir. Anʼanaviy oʻqitish usullarida koʻproq oʻqituvchi faoliyati va oʻquv materiali ustuvor oʻrin tutgan boʻlsa, shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuvda markazda — inson shaxsi turadi.

Shaxsga yoʻnaltirilganlik gʻoyasi falsafa, psixologiya va pedagogika fanlarida keng asoslangan. Yaʼni:

- J.Dewey taʼlimni insonning ijtimoiy tajribasini boyituvchi jarayon sifatida izohlagan va oʻquvchini faol subyekt sifatida koʻrgan.
- K.Rogers taʼlimning shaxsiy rivojlanishga xizmat qilishi, insonning ichki imkoniyatlarini yuzaga chiqarishi zarurligini taʼkidlagan.
- L.S.Vygotskiy esa shaxsning rivojlanishida “yaqin rivojlanish zonasi” tushunchasini ilgari surib, individual yondashuvning nazariy asosini yaratgan.

Maktabgacha taʼlim tarbiyachilari uchun shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuvning ahamiyati beqiyosdir. Chunki bu davrda bolalarning qobiliyatlari va ehtiyojlari keskin farqlanadi. Shaxsga yoʻnaltirilgan metodika yordamida tarbiyachi:

- bolalarning tabiiy qiziqishini qoʻllab-quvvatlaydi;
- turli xil oʻyin, mashgʻulot va faoliyatlarni individual ehtiyojlarga moslashtiradi;
- ijtimoiy-emotsional rivojlanish uchun qulay muhit yaratadi;
- bolalarda mustaqillik, tashabbuskorlik va ijodiylikni shakllantiradi.

Boʻlajak tarbiyachilarni tayyorlash jarayonida shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv quyidagicha metodik asosda qoʻllanilishi mumkin:

- **Interfaol metodlar:** “Aqliy hujum”, “Kichik guruhlarda ishlash”, “Keys-stadi” — har bir talabaga oʻz fikrini erkin bildirish imkonini beradi.

- **Differensial yondashuv:** talabalar bilim darajasiga qarab, topshiriqlarni turlicha murakkablikda berish.
- **Portfolio texnologiyasi:** talabalar o‘z yutuq va natijalarini mustaqil namoyish qiladi.
- **O‘zini o‘zi baholash:** reflektiv topshiriqlar orqali talabaning o‘z faoliyatini tahlil qilishiga sharoit yaratish.

Interfaollik tamoyili. Interfaollik zamonaviy pedagogik jarayonning eng muhim tamoyillaridan biridir. U o‘quvchi (yoki talaba) va o‘qituvchi o‘rtasidagi ikki tomonlama hamkorlikni, ta’lim jarayonining faol muloqotga asoslanganligini bildiradi. An’anaviy ta’limda o‘qituvchi bilim manbai, talaba esa bilimni passiv qabul qiluvchi sifatida ishtirok etgan bo‘lsa, interfaol yondashuvda har ikki tomon ham teng huquqli subyekt sifatida faol qatnashadi. M. Baxxtin muloqotni inson rivojlanishining markaziy omili sifatida baholagan. Interfaollikning mohiyati ham aynan doimiy muloqot va dialog asosida shakllanadi. J. Dewey ta’limning amaliy tajribaga asoslanganligini ta’kidlab, interfaollikni “bilimni amaliy faoliyat orqali egallash” deb talqin qilgan.

Vigotskiy nazariyasiga ko‘ra, shaxsning rivojlanishi ijtimoiy muhit bilan doimiy hamkorlik va faol muloqot jarayonida yuzaga chiqadi.

Bo‘lajak maktabgacha ta’lim tarbiyachilari uchun interfaollik ayniqsa muhimdir.

Ijodkorlikni rivojlantirish tamoyili. Ta’lim jarayonida ijodkorlikni rivojlantirish — bu talabalarda yangicha fikrlash, muammolarni noodatiy yo‘llar bilan hal etish, mustaqil qaror qabul qilish va innovatsion g‘oyalarni yaratishga yo‘naltirilgan pedagogik yondashuvdir. Ayniqsa, bo‘lajak maktabgacha ta’lim tarbiyachilarida ijodiy kompetensiyalarni shakllantirish ularning kelajakdagi kasbiy faoliyatida beqiyos ahamiyat kasb etadi. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalar tabiatan ijodkorlikka moyil bo‘ladilar va bu jarayonni to‘g‘ri yo‘naltirish tarbiyachining kasbiy mahoratiga bog‘liqdir.

Bo'lajak maktabgacha ta'lim tarbiyachilarini tayyorlashda innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash metodikasi ularning kasbiy-ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion yondashuv ta'lim jarayonini samarali tashkil etish, talabalarni kasbiy faoliyatga puxta tayyorlash va maktabgacha ta'lim sifatini oshirishning asosiy garovidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dewey J. Democracy and Education. – New York: Macmillan, 1916.
2. Klarin M. V. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Moskva: Akademiya, 2010.
3. Pidkasistiy P. I. Pedagogik texnologiya: nazariya va amaliyot. – Moskva, 2006.
4. Yunusova R. Maktabgacha ta'limda innovatsion metodlar. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
5. Isroilov Q. T. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan, 2022.